

У даній роботі розглянуті існуючі підходи і методи оцінки вартості компаній та проведений їх аналіз. При проведенні аналізу представлена загальна характеристика основних підходів і методів оцінки бізнесу, а також описані їх переваги та недоліки. На основі проведеного аналізу автором статті дані рекомендації до застосування підходів та методів оцінки бізнесу в сучасних економічних умовах України.

Ключові слова: Оцінка бізнесу, вартість компанії, фінансовий аналіз, оцінна вартість, грошовий потік.

In the article existing approaches and methods of estimation of cost of the companies are considered and their analysis is carried out. In the process of carrying out of the analysis general characteristic of the basic approaches and methods of an estimation of business are given, and also their advantages and lacks are described. On the basis of the carried out analysis the author of article makes recommendations to application of approaches and methods of an estimation of business in modern economic conditions of Ukraine.

Keywords: estimation of business, company value, financial analysis, estimated value, cash flow.

УДК 519.816

Н. О. КУРЯТНИК, аспірант, НТУ «ХПІ»

ОБМЕЖЕННЯ ВИБОРУ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

В статті описані основні підходи до визначення обмежень, надана класифікація обмежень за чинниками, що впливають на звуження кола альтернатив. Описані основні обмеження на кожному з етапів процесу прийняття раціонального рішення.

Ключові слова: обмеження, управлінське рішення, вибір, прийняття управлінського рішення.

Вступ. В сучасних економічних умовах процес прийняття управлінського рішення привертає все більше уваги керівників, адже нерідко від своєчасності та обґрунтованості вибору залежить успіх підприємства на ринку. В процесі прийняття рішення ОПР (особа, що приймає рішення), може генерувати чисельну кількість альтернатив, серед яких необхідно обрати лише одну, яка на даний момент є найбільш прийнятною при заданих умовах. Однак вже на етапі розробки альтернатив деякі з них можуть бути одразу відхилені через наявність обмежень. Саме тому є важливим визначення обмежень, які виникають на кожному з етапів процесу реалізації раціонального рішення, оскільки це дозволить частково спростити процедуру вибору та підвищити ефективність прийняття рішення ОПР.

Аналіз останніх досліджень та літератури: Проблемам дослідження обмежень в теорії менеджменту приділяли увагу ще класики. Так, наприклад, ще Мескон, Альберт та Хедуорі наголошували на тому, що перед тим, як переходити до виявлення альтернатив, необхідно чітко визначитися зі змістом обмежень, які можуть робити вибір певних альтернатив нераціональним [1]. Також можна назвати цілий ряд зарубіжних та вітчизняних вчених, які тим чи іншим чином досліджували проблему прийняття рішень та наголошували на важливості визначення обмежень вибору: Василенко В., Дерлоу Д., Орлов О.,

Фатхутдінов Р. та інші. Але більш детально процес визначення обмежень глибокого дослідження не набув.

Деякі автори розглядали способи підвищення соціально-економічної ефективності підприємств за допомогою визначення обмежень [4] чи теорії обмеженої раціональності [2]. Також в останні роки набула популярності теорія обмежень системи (ТОС), за якою для досягнення ефекту необхідно концентруватися саме на обмеженнях [3,5], але цю систему здебільшого розглядають стосовно управлінського обліку. Тому набуває актуальності процес дослідження обмежень, що можуть впливати на прийняття рішення на кожному з етапів.

Мета досліджень: Метою дослідження є дослідження обмежень, що впливають на процес вибору альтернативи на кожному з етапів прийняття рішення, та визначення основних чинників, які в кінцевому результаті можуть звужувати коло допустимих альтернатив.

Матеріали досліджень: Досліджуючи всю сукупність чинників, що можуть обмежувати вибір ОПР, можна виділити кілька груп таких чинників. Тож, обмеження можуть бути обумовлені:

- чинниками, що висуваються зовнішнім середовищем, наприклад, законодавчі обмеження або брак інформації, яку можна отримати про зовнішнє середовище, чи певний ступінь її невизначеності – об'єктивні обмеження;

- чинниками, що зумовлюються поточним станом підприємства, наприклад, тимчасовий брак фінансових ресурсів для реалізації певного кола альтернатив, але в подальшому ця проблема може зникнути, тож вона стосується тільки поточного вибору ОПР – поточні обмеження;

- суб'єктивно-об'єктивними чинниками, що висуваються до процедури вибору – необхідність прийняття рішення у певний час, бо deadline для здійснення вибору виставляється керівником ОПР – суб'єктивно-об'єктивні обмеження;

- суб'єктивними чинниками, що зумовлені особистими якостями ОПР – рішучістю, можливістю відбору релевантної інформації, наявністю необхідних професійних навичок – суб'єктивні чинники.

Причому при прийнятті рішень ОПР можливе як розрізнене застосування обмежень, тобто визначення обмежень кожної групи окремо, так і застосування обмежень ієрархічно. Другий варіант передбачає застосування обмежень по черзі: спочатку об'єктивні обмеження, потім обмеження поточного стану і так далі. За таких умов ОПР може поступово звужувати коло доступних альтернатив, що в кінцевому результаті значно спрощує його вибір та підвищує ефективність прийняття рішення.

Враховуючи ступінь розвитку сучасної науки щодо прийняття рішень, схему раціонального вибору можна вже сприймати як «процес вибору в структурі процесу вибору». Це зумовлене тим, що проходження кожного з етапів прийняття рішення пов'язане для ОПР із здійсненням вибору щодо даних, які йому потрібні на кожному з них (табл.).

Таблиця 1 – Визначення обмежень при прийнятті управлінських рішень на підприємстві

Етапи прийняття управлінських рішень	Визначення обмежень при розробці управлінських рішень
Виникнення ситуації (проблеми) або необхідність реалізації певного етапу стратегічного або тактичного плану підприємства	На цьому етапі найбільш сильно впливають суб'єктивні обмеження, оскільки своєчасне виникнення проблемної ситуації та правильне виокремлення тієї частини проблеми, що повинна бути вирішена – це один з ключових моментів ефективності прийняття управлінського рішення
Збір та обробка інформації	На цьому етапі об'єктивно існують обмеження щодо пропускну здатності систем обробки інформації та її вводу; необхідність розмежування кількісних та якісних показників вихідних даних; визначення релевантної інформації; обмеження доступу до інформаційних ресурсів; обмеження щодо отримання правдивої та повної інформації; визначення оптимального обсягу інформації, що необхідна для прийняття рішення (її збільшення призводить до подовження процедури в часі, використання ж мінімального обсягу збільшує вірогідність вибору неефективної альтернативи; суб'єктивні обмеження щодо трактування інформації, зокрема за необхідності застосування експертних процедур; обмеженість у можливостях перевірки достовірності інформації; необхідність формулювання чітких обмежень, що можуть бути виражені чисельно
Генерація, або виявлення, альтернатив	На цьому етапі також набувають значення суб'єктивні та суб'єктивно-об'єктивні чинники. Процедура прийняття рішення може здійснюватися з двох підходів: за першого необхідно спочатку визначити та чітко сформулювати всі існуючі обмеження і задати, що альтернатива має їм відповідати; за другого – спочатку генерується кількість альтернатив n , серед яких кожна потім перевіряється на відповідність обмеженням. В даній роботі пропонується вважати більш ефективним перший варіант, оскільки він забезпечує більш швидке прийняття рішення.
Оцінювання альтернатив	На цьому етапі існують об'єктивні обмеження щодо застосування процедур вибору через характер наявної інформації, певну кількість критеріїв, які прагне застосувати ОПР для вибору окремої результуючої альтернативи, та суб'єктивні обмеження щодо можливостей ОПР застосувати той чи інший метод обґрунтування вибору.
Вибір альтернативи	Суб'єктивні обмеження, оскільки процес вибору, незважаючи на використання сучасних систем підтримки прийняття рішень, провадиться ОПР, яка може прийняти альтернативу, що має більш низький рейтинг, але суб'єктивно може бути оцінена як перспективна.
Реалізація управлінського рішення	На цьому етапі обмеження, що повинні бути враховані стосуються не лише ОПР, але й особи, що буде займатися реалізацією рішень. На цьому є етапі необхідно максимально точно сформулювати поставлене завдання, оскільки можливе виникнення комунікаційних «шумів», через що ефективно сформульоване рішення може бути неефективно реалізоване.

Таким чином, можна говорити про можливість комплектації та класифікації обмежень на кожному з етапів. Зазначимо, що в процесі формалізації процедури прийняття рішення необхідно чітко розуміти, що і якісні, і кількісні критерії повинні бути враховані.

Висновки. Проведений в роботі аналіз дозволив виокремити окремі види обмежень та розглянути, які з них є найбільш вагомими на кожному з етапів процесу прийняття управлінського рішення. За такого підходу можлива подальша розробка методичних рекомендацій щодо формулювання обмежень та включення їх в процедуру вибору. Це дозволить підвищити ефективність реалізації кожного з етапів процесу прийняття рішення та в кінцевому результаті підвищить ефективність вибору ОНР.

Список літератури: 1. Мескон М., Альберт М., Хедурі Ф. Основы менеджмента – Москва: Издательство "Дело", 1997. – 704 с. 2. Мацеха Д.С., Бурий С.А. Обмежена раціональність в прийнятті управлінських рішень / Вісник Хмельницького національного університету 2010, № 3. Т. 1 – С.122-124 / режим електронного доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20Vchnu_ekon/2010_3_1/122-124.pdf 3. Михайлишин Н.П., Мельник Н.Г. ТОС – теорія, що ламає стереотипи / Сталій розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал – С.81-83. режим електронного доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Sre/2011_4/81.pdf 4. Подольчак Н.Ю. Регулювання соціально-економічної ефективності систем менеджменту машинобудівних підприємств шляхом формування обмежень – режим електронного доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika/2009_640/55.pdf 5. Козак В.Є. Управлінський облік за теорією обмежень: загальна характеристика / Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 6, Т. 1 – С.170-174. Режим електронного доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20Vchnu_ekon/2009_6_1/170-174.pdf

Надійшла до редколегії 20.10.2013

УДК 519.816

Обмеження вибору в процесі прийняття управлінського рішення / Курятник Н. О. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 52 (1025). – С. 81–84. Библиогр.: 5 назв.

В статье описаны основные подходы к определению ограничений, представлена классификация ограничений по факторам, которые влияют на сужение круга альтернатив. Описаны основные ограничения на каждом из этапов принятия рационального решения.

Ключевые слова: критерий, управленческое решение, принятие управленческого решения

The article describes basic approaches to the determination of restriction. The classification of restrictions on the factors that affect the narrowing of the alternatives range. The basic restrictions on the stages of making a rational decision making are opened.

Keywords: restriction, managerial decision, choice, decision making.

УДК 311.605

Ю. И. ЛЕРНЕР, канд. экон. наук, проф. НТУ «ХПИ»

НОВЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ. ЧАСТЬ VII. ОЦЕНИВАНИЕ ДИПЛОМНОЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ

В статье приведены новые методы обучения студентов экономических специальностей, которые в совокупности составляют усовершенствованную систему их обучения, и включают в себя новые